

Nové Bratrské Listy

Boha je třeba víc poslouchat než lidi.

(Sk 5,29)

**500 let reformace
(1517 - 2017)**

obsah

kázání	
Přicházející Duch pravdy (<i>J. Doležal</i>)	31
biblické a teologické studie	
O radostech lidské duše (<i>Max Kašparů</i>)	34
dějiny	
Svatý Jan Hus (<i>Ota Halama</i>)	39
Reformace ve Vídni (<i>jhjr</i>)	42
unitas fratrum	
Moravané mezi eskymáky (<i>N. Běťáková</i>)	44
náš seniorát	
Návštěva z Albánie (<i>J. Nejmanová</i>)	48
Svatodušní neděle v Jablonci (<i>ah</i>)	50
z církvi	
Evangelické církve v Sedmíhradsku (<i>J. Halama</i>)	51
Rekonstrukce Milíčovy kaple z počátků reformace	55
Edinburgh - John Knox (<i>red</i>)	56

Nové Bratrské Listy

19. ročník (2017)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR
při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3
tel: 224 941 870

mail: uf.praga@centrum.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky a čtenáři,
další číslo našeho časopisu je jako celý letošní rok silně poznamenáno jubileem reformace. Proč si stojí za to připomínat události staré půl tisíciletí? Protože se v nich projevila moc, která církev činí církví, moc Ducha svatého.

Svatodušní je tentokrát i kázání, přinášíme zamyšlení nad různými jevy v našich životech z pera křesťanského psychologa a méně známý pohled na husovskou tradici v české církvi.

Svědectví církve, svědectví křesťanů se může odehrávat různým způsobem, což texty z tohoto čísla dobře ilustrují. Jednou kázáním, jindy dobrou prací pro druhé, jednou misijní činností, jindy třeba stavbou.

Důležité je, aby to, co konáme, bylo z víry, jak zdůrazňoval právě Martin Luther. Pak je každá solidní lidská činnost vlastně bohoslužbou, nebo, jak říkali Bratři, službou Bohu v bližních.

Nadchází čas letních dovolených, prázdninových cest a plánovaných odpočinků. Přejeme vám, abyste načerpali nové síly nebo aspoň shromáždili ty staré a mohli prožít léto radostně, navzdory tomu, co se děje a bude dít kolem nás, v této zemi i mimo ni.

Duch pravdy dovede být nepřijemný, pokud se jí snažíme nějak přizpůsobit svým účelům, ale ze své podstaty je Duchem svobody a radosti. Ať je s vámi všude.

Jindřich Halama

**Děkujeme za podporu pro náš časopis.
Číslo účtu 2900700247/2010**

kázání

Přicházející Duch pravdy

Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít. On mě oslaví, neboť vám bude zvěstovat, co přijme ode mne.

Všecko, co má Otec, je mé. Proto jsem řekl, že vám bude zvěstovat, co přijme ode mne. (Jan 16,13-15)

Evangelista Jan ve svém sepsání evangelia ve 14. až 16. kapitole vypráví o tom, že se Ježíš loučí se svými učedníky. Odchází od nich cestou kříže k Otci. Evangelista několikrát zaznamenává, že se přitom učedníků zmocňuje strach. Zůstanou sami jako sirotci (14,18). A té Ježíšově cestě k Otci nerozumějí (14,5). Proto na ně dopadá tíseň. Ježíš sám jim poví: „Zármutek naplnil vaše srdce“ (16,6). A připravuje je na to, že je na světě po jeho odchodu čeká soužení (16,33).

I na nás doléhá tíseň, když mezi námi není Ježíš viditelně a přesvědčivě přítomen, když nás ubývá a kolem sebe narážíme na lhostejnost, nedůvěru a nejednou přímo na nenávisť (15,19). Vytrváme? Neopustíme i my Krista? Zůstaneme u něho (15,4)? A dokážeme o něm vydávat svědectví, jak on nám to ukládá a jak to od nás očekává (15,27)?

Na všechnu tuto naši tíseň Ježíš odpovídá zaslíbením: „Jakmile přijde On, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy“ (v. 13). Tak si to pamatujte a tak to přijměte: toto je Ježíšovo zaslíbení o příchodu Ducha svatého. Není určeno nebojácným hrdinům, ale těm, jejichž srdce je naplněno zármutkem a chvěje se strachem. Tak tedy: ten duch pravdy, Duch svatý, přijde.

Už je na cestě, přichází za námi tam, kde potřebujeme potěšit, povzbudit a také poradit. Přichází k nám vždycky, když ztrácíme jistotu, když se nás zmocňuje nepokoj, když nevíme, jak dál.

Přichází za námi tam, kde čteme a vykládáme bibli, ale nic nám to nedává. A už ani nevíme, za co se máme modlit, nebo dokonce, zda mají naše modlitby ještě nějaký smysl. Ježíš výslovně říká, že ten od Otce poslaný Duch svatý přichází, abychom netonuli v nejistotě, ale naopak, abychom měli radost, a to takovou radost, kterou nám nikdo a nic nevezme (16,22). A přichází hlavně kvůli tomu, abychom i my dovedli vydávat svědectví o Kristu, Spasiteli světa, a to ne pouze vlastním dětem, ale i všem kolem, kteří o Ježíši Kristu, Spasiteli světa, ještě neslyšeli.

S čím přichází ten Duch svatý? V čem tkví jeho poslání? Ježíš praví: „Ten Duch vás uvede do veškeré pravdy“. Jenže jak je to dnes s pravdou? Ještě za našich předků

platilo „Pravda Páně vítězí“. Dnes platí, že každý má svou pravdu. Připomeňme si v této souvislosti, že Ježíš před Pilátem v rozhodující chvíli prohlásil: „Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě“ (18,37).

Pilát mu odpověděl skeptickou otázkou: „Co je pravda?“ (18,38). Tím chce Pilát říci: Nemá cenu pravdu hledat a o pravdu se přít. Mě pravda nezajímá. Mně jde jen o to, aby nikdo neohrožoval moc římského impéria a aby se po celém světě mohlo nerušeně obchodovat. Ježíš však před Pilátem i před svými učedníky trvá na tom: „Já jsem ta pravda“ (14,6). Ve mně se všichni – malí i velcí – setkáváte s pravdou, kterou je Bůh. A ten Bůh chce, „aby všichni lidé spaseni byli a k známosti pravdy přišli“ (1Tm 2,4).

A to je právě to, co ten Duch pravdy, kterého Ježíš posílá od Otce, dostává na starost: uvádět nás do známosti pravdy. Jak to dělá? Kam nás to vede, když nás uvádí do veškeré pravdy? O tom Ježíš mluví, když říká: „Ten Duch pravdy nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit to, co uslyší, co přijme ode mne.“ A to je to nejdůležitější, co zde Ježíš o Duchu svatém říká a co si máme dobře zapamatovat.

Ono je těch duchů – však už jste si toho asi všimli – hodně. Oslovují nás rozliční duchové a nabízejí nám své působení. Někdy i citují bibli, a přece jsou to duchové bludu, klamu a svodu (1J 4,1nn). Ducha pravdy spolehlivě poznáte podle toho, že vás bez uchylování povede k Ježíši Kristu. K tomu, který na sebe vzal naše lidské tělo, ukřižován za nás zemřel, pro nás vstal z mrtvých a byl Otcem povýšen nade všechny.

Duch svatý se stará o to, aby se právě tento Ježíš nestal zapomenutou postavou minulosti, ale abychom ho – když čteme a vykládáme Písmo svaté – poznávali stále nově a čerstvě. Abychom v něho věřili a jej poslouchali jako svého živého a nejvyššího Pána.

Přitom nás Duch svatý uvádí především do tajemství Ježíšovy smrti, aby nám nebyla záhadou nebo dokonce překážkou víry. Otvírá nám oči, abychom viděli, že ukřižovaný Ježíš Kristus zvítězil tam, kde se svět radoval z jeho porážky. V tomto ukřižovaném pak nevidíme ztroskotaného proroka, nýbrž „Beránka Božího, který snímá hřích světa“ (1,29). Toho, který na sebe vzal můj a tvůj hřích tak, že smířením s Bohem mám pokoj před soudem lidí, před soudem svého svědomí a především před posledním soudem Božím.

To je tak veškerá pravda, do níž nás uvádí Duch pravdy. A pak se hned naplní to další Kristovo zaslíbení: „A radost má bude ve vás a vaše radost bude plná a tu moji radost vám nikdo nevezme.“

Nyní se zastavme u dalšího slova tohoto Ježíšova zaslíbení: „Duch pravdy vám oznámí, co přijde“. To rozhodně neznamená, že nám bude věštít budoucnost lépe, než to umějí astrologové a jiní podvodníci. Ne, Duch svatý nepředpovídá ani pěkně

počasí, ani cenu akcií na burze, ani žádné katastrofy, ale velice pilně nám pomáhá, abychom stále nově a čerstvě – a lépe! - poznávali všechno, co pro nás Bůh v Ježíši ukřižovaném a vzkříšeném učinil.

Ježíšově cestě, jeho evangeliu a příběhu nám duch svatý pomáhá rozumět tak, aby to posilovalo naši vratkou víru, aby to oživovalo naši vadnoucí naději a rozhojňovalo naši vzájemnou lásku. Tak, aby se mezi námi v našich sborech – i v ekumeně! – naplňovalo Ježíšovo: „Příkázání nové dávám vám, abyste se milovali navzájem. Po tom poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým“ (13,34).

A nyní jako závěr Ježíšova zaslíbení o příchodu Ducha svatého: “Ten duch pravdy přijde a uvede vás do veškeré pravdy a oslaví mě.“ To budiž nyní jasně řečeno a potvrzeno: Posláním ducha svatého je oslavit Ježíše, toho ukřižovaného a vzkříšeného. Duch svatý to činí tak, že se stará, aby tento Ježíš byl mezi námi ve středu pozornosti. Aby se mu u nás dostávalo vždy vážnosti.

To docela konkrétně a prakticky znamená: Každé kázání, v jehož středu je Ježíš Kristus, které zvěstuje jeho slova a činy, jeho smrt a vzkříšení, je kázání, v němž působí Duch svatý. A pak je to dobré kázání, kázání, které posiluje naši víru, oživuje naši naději a vytváří mezi námi společenství lásky a služby. A stejně každá píseň, v jejímž středu je Ježíš Kristus, je píseň, která Krista Pána oslavuje jako našeho Spasitele a Spasitele světa. A to je píseň, v níž nás Duch svatý uvádí do veškeré pravdy.

Takže to můžeme shrnout: Každé kázání, které stojí za to poslouchat, a každá píseň, kterou stojí za to si zapamatovat a zpívat, je kristocentrická. V jejím středu je nepřehlédnutelně a nepřeslechnutelně Ježíš Kristus. Taková kázání a takové písně pocházejí od Ducha svatého a dávají nám jistotu, že Ježíš Kristus je i pro dnešního člověka nenahraditelným světlem světa, chlebem života. Kdo ho přijme, ten se dokáže orientovat v chaosu dnešního světa. Uprostřed všech turbulencí a nejistot má pevnou půdu pod nohama, dokáže dobře žít i umírat.

To všechno nejsou jen naše zbožná přání, ale zaslíbení Ježíše Krista, který se stará a postará o to, aby Duch pravdy přicházel i k nám, i k příštím generacím, aby nás i naše děti uváděl do veškeré pravdy a aby Ježíš Kristus byl na tomto světě nade všechny vyvýšený a vážený. A ten Duch pravdy dokáže, co žádná seberafinovanější masmediální propaganda ani sebegeniálnější reklama nedokáže: I dnes pro Krista bez nátlaku otevírá nechápavé a zmatené mozky a zatvrzelá srdce tak, že i dnešní nevěřící Tomáš tváří v tvář Kristu ukřižovanému vyzná: Pán můj a Bůh můj. Amen.

kázání Jiřího Doležala, z knihy Třicet kázání, Pardubice 2015

biblické a teologické studie

Dnes přinášíme několik krátkých meditativních zamyšlení křesťanského psychologa Maxe Kašparů (O radostech lidské duše. Karmelitánské nakladatelství 2001)

Oceán pravdy

Žába na dně studny je přesvědčena, že nebe není větší, než poklička od hrnce.
(vietnamské přísloví)

Našel jsem na půdě staré školy malou brožurku z padesátých let. Necelých dvacet stran textu, cena dvě koruny. Název? Příručka vědeckého ateisty.

Tehdy stačilo přečíst toto duchem slabé dílko a čtenář, který z tohoto „oboru“ nikdy nic jiného nečetl, mohl mít dojem, že je v tu chvíli nejen kovaným ateistou, ale také vědcem. Název tak přece hlásal...

Doba sice pokročila, ceny tiskovin se zvýšily, brožury podobného typu už nevycházejí, ale jedno zůstalo: hlupák, kterému stačí tak žalostně málo k tomu, aby měl dojem, že ví maximum. Místo slaboduchých příruček vychází dnes řada deníků, týdeníků, měsíčníků – a oč bohatší jsou pro oko, o to chudší jsou pro duši. Ale „moudrý“ čtenář jásá. Díky nim ví, patrně jako první v paneláku, kolikátou ženu si bere bubeník z hudební skupiny na čtyřicátém místě současného pop-žebříčku. To je přece informace přímo život zachraňující...

Náš mudrc se v tu chvíli cítí být nejen znalcem kulturního dění ve světě, ale také plně informovaným a hodnotným občanem své země. Intenzivní pocit vlastní zasvěcenosti se pak dostaví ve chvíli, kdy tak důležitou „pravdou“ obšťastňuje okolní, dosud neinformovaný svět. Tehdy si připadá jako skutečný apoštol nových idejí.

Kromě toho, že je znalcem podrobností, má i vytríbený vkus. Časopis jiného druhu by totiž do ruky nikdy nevezal.

K radosti lidské duše patří vědění, že za louží poznání je oceán pravdy – a za ním nekonečný Bůh. Proto ti opravdu moudří touží vždycky po dalším a dalším poznávání. Už latinské přísloví říkávalo: *Timeo lectorem unius libri* (Bojím se čtenáře jediné knihy).

Reklamy na život

Napodobují jeden druhého a výsledkem jsou hlupáci téhož ražení.
(Boleslav Prus)

Reklama je mocnější, než si možná myslíme – a útočí ze všech stran. Proti ní stojíme všichni s různou odolností. Jedni s velkou imunitou, protože si její vliv uvědo-

mují, jiní s velkou naivitou, protože jí plně věří. Přichází pokaždé s příjemnou tváří, vemlouvavým hlasem a dere se do lidské mysli všemi smysly.

Příjemná, pomáhající, opravdu jedinečná. Kdo odolá, prohloupí jako individu-um. Kdo nežije podle obsahu nejnovějších reklam a nenosí značkové zboží, páchá přímo společenskou sebevraždu. Kdo se nepřizpůsobí, žije v předsudcích! Hříchem není podlehnout, hříchem je odolat!

Reklamu na největší hloupost stačí jen spustit – a hlupáci si ji už sami roznesou. Jeden navádí ke koupi druhého a v duchu si říká: „Když jsem naletěl já, ať naletí i druzí. Koupí-li také oni, nebudou se mi pak smát – smáli by se sami sobě.“

Popsaný psychologický mechanismus nemá vliv jen v obchodní sféře, ale působí i v politické a názorové reklamě.

Nepodlehnu-li síle politického plakátu, nebudu-li volit politickou stranu s jejím geniálním předsedou a nebudu-li fandit jeho pošetilostem, aroganci a nabubřelosti, právě tehdy dávám najevo, že jsem oslepl. Všichni vidoucí a myslící přece vědí, že jejich strana a vůdce je to právě ořechové...

Podobně platí, že kdo nežije v patnácti letech intenzivním sexuálním životem a „nešlehnul“ si aspoň jednou drogu, je staromódní. Kdo chodí do kostela, žije mimo realitu – někde ve vsi, kam nevede elektrický proud. Kdo ještě nebyl u lékaře, který diagnostikuje z minulých životů, dává jasně najevo, že mu vůbec nejde o vlastní zdraví.

K radosti lidské duše patří zaslechnutí Božího šepotu v hlučícím povyku tohoto světa i přijetí Ježíšovy výzvy, abychom se varovali lzivých proroků, kteří sice přicházejí v ovčím rouchu, ale uvnitř jsou draví vlci.

Dojmologie

Dobře něco udělat je lepší, než o tom jen dobře pohovořit.

(Benjamin Franklin)

Abychom nemuseli dělat smysluplné a užitečné věci s námahou, vymysleli jsme si postupy, které nám ušetří spoustu práce. Ale to nám nestačí. Abychom některé činnosti nemuseli dělat vůbec, vymysleli jsme si místo nich dojmý. Časem jsme sami zjistili, že v mnoha případech se nechá skutečnost dojmem úspěšně nahradit. Učíme se tak postupně stavět Potěmkinovy vesnice a už brzy se staneme mistry v dojmologii.

Můžeme s tím začít už jako děti na základní škole. Položíme si doma na stůl otevřenou učebnici a děláme na rodiče dojem, že se z ní celou dobu učíme. Když se pak nikdo nedívá, vytáhneme ze stolní skříše oblíbenou, rodiči ostře sledovanou četbu. Během středoškolských let pak tento trik dopracujeme k naprosté dokonalosti. Vstupem do zaměstnání se nám pak otevírá netušené pole pro rozvoj tohoto „talentu“.

Dojmologie funguje dobře i v duchovním životě. Snažím se udělat dojem sám na sebe, na lidi kolem a v neposlední řadě i na Boha. Celý rok žiji jako pohan, do kostela chodím podle počasí, ke svátostem vůbec ne, ale pro popelec přijdu pokaždé. Mám přitom dojem, že jsem dobrý katolík, a lidé z kostela musí toho dojmu nabýt určitě také.

Kde selhává dojem, poslouží jeho sestra – umělá náhrada.

Protože už nejsem schopen slavit pravý smysl Vánoc, slavím Vánoce umělé: pus-tím si pod umělým stromečkem s umělými svíčkama umělé koledy. Proč se namá-hat objevovat znovu a znovu nějakou pravou radost Vánoc, když se nabízí v každém obchodě a za přijatelnou cenu radost náhradní. Vrcholem dojmologie je pak stav, kdy si v takovém náhražkovém světě dokážeme vsugerovat onen neopakovatelný dojem, že jsme šťastní a světoví.

K radosti lidské duše přispěje odmítnutí dojmů a poctivost ve slovech i skutcích. Tendenci k záměně skutků za dojmy znal už Ježíš. A proto varoval, abychom neříkali „Pane, Pane,“ ale spíše plnili vůli nebeského Otce.

O sběratelství

I rozbité hodiny ukazují dvakrát za den absolutně přesný čas.

(N.N.)

S tím, že věci často a dlouho nepotřebné se jednoho dne ukáží jako užitečné, máme jistě svoji zkušenost. Staré kolečko od kočárku, které se dospělému k niče-mu nehodí, využije dítě jako hračku. Nepotřebná a dřeváková silonová punčocha dobře poslouží v nouzi jako klínový řemen. Staromódní kufr po dědečkovi a brýlo-vé obroučky po babičce, které spolu desetiletí ležely na půdě, přicházejí najednou prudce do módy...

Užitečná zkušenost se starými, nepotřebnými věcmi vede na jedné straně k opa-trnosti při jejich vyhazování, ale na druhé straně může vést až k chorobnému sbě-ratelství a shromažďování starého harampáčí. fanatičtí sběratelé pak zanášejí celý dům tím, čeho se lidé z okolních ulic postupně zbavují. Na námitku spolubydlících, že už je těch krámů dost, odpovídají sběratelé okřídlenou větou: „Co se hodí, to se nevyhodí.“ Přitom si neuvědomují, že předměty ve většině případů neslouží jim, ale oni sami slouží staré veteši.

Do kategorie sběratelů nepatří jen ti, kteří shromažďují staré a vysloužilé cetky, ale i odrůda sběratelů všeho zbrusu nového. Musí vlastnit nejmodernější typ tele-vizoru, videa, automobilu, módního oblečení, kuchyňského zařízení... Je to pro ně i potvrzením jejich společenského postavení.

Na druhé straně jsou lidé, kteří vystačí v životě s málem a záměrně se zbavu-

jí – jak říká jedna žena – lapačů prachu a budižkničemných nájemníků. O svatém Františkovi z Assisi se vypráví, že když se naučil pít z dlaně, odstranil ze své výbavy hrnek.

Podle množství materiálních statků můžeme rozlišovat bohatství, nouzi a chudobu. Bohatý je ten, kdo má víc, než potřebuje. Nouzí trpí ten, kdo nemá ani to, co potřebuje. A chudý je ten, kdo má jenom to, co potřebuje.

K radosti lidské duše patří nejen svoboda ode všeho, co nás poutá a čemu otročíme, ale i shromažďování toho, co si ukládáme v nebi, kde – jak říká Ježíš – zloději nic neukradnou.

O květinách a kompostu

Kořenem všeho zla je nedostatek poznání.

(Buddha)

Existuje nekritická láska, která ani s pomocí silné optiky nevidí, či spíše nechce vidět vady na kráse milovaného. Těsně vedle ní je nelaskavá kritika, která nemůže a vlastně ani netouží vidět nic dobrého na díle či lidech, které podrobuje kritice.

Svět má zalíbení v obou extrémech. Hercům, sportovcům a královnám krásy odpouští velkoryse všechny jejich poklesky, slabosti a hříchy, na církvi ovšem hledá každou sebemenší skvrnu.

„Církev? Tu dobře znám. Dva tisíce roků Koniášů, nespravedlnosti a násilí.“ Tak promluví lidový znalec církevních dějin. Na doplňující otázku, zda zná z historie církve ještě něco nebo někoho jiného, už odpověď neuslyšíte. Více totiž nezná.

Je-li církev zahradou, která byla vyprojektována a založena Božím Synem, je v pozemském putování obhospodařována lidskými zahradníky zasaženými dědičným hříchem. Jedni z nich vypěstovali krásné trávníky, druzí zasadili ušlechtilé stromy plné kvalitního ovoce, další upravili pohodlné chodníky nebo doplnili okrasné skalky a záhony plné květin. Našli se ale i tací, kteří v Boží zahradě vybudovali kompost.

Vstoupí-li do takové zahrady člověk, který hledá krásu, duchovní úrodu, klid pro duši, posilu pro věčnost a smysl pro řád, nalezne to, co hledá. Na každém místě může objevovat nové, lidským zahradníkem zaseté, ale Boží vláhou zúročené a zušlechtené výhonky.

Vstoupí-li do takové zahrady vepř, proběhne jí úplně celou bez povšimnutí a namíří si to rovnou ke kompostu.

K radosti lidské duše přispěje hledání dobra a krásy. Když Ježíš hovořil u studny se Samařankou, znal všechny její hříchy a přesto na ní ocenil hlavně to jedno pozitivní. Její dobrou odpověď na svoji otázku.

Barevní svatí

Prosím tě, Pane, daruj mi humor a milost porozumět vtipu, ať mám radost ze života a radost umím druhým dát.

(Thomas Moore)

Pan farář se ptal dětí v hodině náboženství, kdo je to světec. Kromě dobrých i méně dobrých odpovědí zaslechl také, že světec je ten, kdo barevně září. Takové odpovědi nerozuměl, a proto žádal doplnění. Dítě vysvětlovalo, že v obci, kde bydlí babička, mají v kostelních oknech barevná sklíčka, vitráže, kde jsou vyobrazeny postavy světců. Když při nedělní mši svaté svítí do kostela sluníčko, prochází jeho světlo barevnými sklíčky a obrazy svatých září barvami.

Tak si může svatého představovat jenom dítě. Představa dospělých věřících už bývá prozaičtější, ale zároveň chudší a v určitém směru zkrasenější.

Světec podle jejich představ musí být bezdětný, protože rodičovské povinnosti jsou překážkou k plnému věnování se svatosti. Nejlépe by měl být svobodný, protože v manželství může dojít na sex – a jak je známo, ten není pro kandidáta svatozáře zrovna to akorátní. Ale především a nade všechno by se měl chovat vážně. Doporučuje se až smrtelná vážnost, nebo ještě lépe: - měl by se chovat přímo smrtelně. Veselá mysl, dobrá nálada a smysl pro humor jsou vlastnosti dozajista pochybné a nevypočitatelné.

Osobně si myslím, že přesně takové představy naplňují nebe smíchem. Pokud se svatí něčemu smějí – a nemusí to být jen ti uvedení v kalendáři -, tak především našim pokřiveným představám o obsahu jejich svatosti. Život světců je skutečně barevný. Ono dítě mělo svým způsobem pravdu.

U svatosti jde v zásadě o dvě věci: být křesťansky poctivý na mstě, kam nás Bůh povolal, a žít své poslání radostně. Ať už jako vyznavač, panna nebo mučedník. Proto si myslím, že bez radosti to nejde ani po zemi, ani do nebe.

K radosti lidské duše patří smysl pro humor a veselé srdce. Svatý Pavel na ně apeluje v listu Filipským, když píše: „Radujte se v Pánu vždycky, znovu říkám, radujte se!“

Svatý Jan Hus

1436-1471 Za husitského arcibiskupa

Svátek 6. července byl po skončení husitské revoluce a po vyhlášení kompaktát v roce 1437 jeden veliký problém. Měl svou více než dvacetiletou tradici, takže mohl být tehdy vnímán již jako svátek na hraně starobylosti. Zároveň se však jaksí nehodil k porevolučním časům, kdy se jeho existence mohla opakovaně stávat příčinou sporů mezi zástupci římské církve a postupně se prosazujícím husitským středem pod vedením mistra Jana Rokycany, který pobýval do roku 1448 ve východočeském exilu. Konzervativní husité, kteří ovládli v polovině třicátých let Prahu, pravděpodobně s ohledem na křehký smír s římskou církví o Husovu veřejnou oslavu nijak nestáli. Avšak sám svátek 6. července nedrželi ani radikální táboři, takže mohlo snadno dojít k tomu, že bude Husova čerstvá památka z kalendáře vymazána a Hus s Jeronýmem i dalšími husitskými mučedníky bude ctěn jedině v srdcích svých následovníků, tedy že vzpomínka nabude zcela soukromého či jen lokálního rázu.

O Husovi totiž mlčí jedenáct listin kompaktátních smluv. O kostnických mučednicích nic nepraví různojazyčné pamětní desky umístěné v Praze na Novém městě na zdech kaple Božího těla, které vyhlášovaly utrakvistické pravověří Čechů a Moravanů dalším generacím. A zcela dosud schází texty, s nimiž by bylo možné v souvislosti se svátkem 6. července v liturgickém, homiletickém a literárně-narativním kontextu nějak počítat. Snad tedy právě toto „mlčení“ donutilo na sklonku století představitele Jednoty bratrské, aby o utrakvistech prohlásili, že právě oni teprve „nevelmi dávno zasvětili mistra Jana Husa, od římské církve potupeného, a přitom všechny jiné zmordované, za mučedníky Boží je majíce, tu je připomínají a den ten slavně světí“ (AUF III).

Podle pramenů došlo v Praze k obnově husovské památky a slavení svátku 6. července skutečně až po návratu českými husity zvoleného a Římem nepotvrzeného arcibiskupa Jana Rokycany do hlavního města, tedy až na přelomu čtyřicátých a padesátých let. Kromě příslušníků Jednoty bratrské si však později útlum veřejných projevů husovské úcty před Rokycanovým návratem vybavil jen málokdo. Například když roku 1458 dokončil svou Historii českou budoucí papež Enea Silvio Piccolomini, ač dobře zpraven o zádušních mších za upálené mistry, sloužených v letech 1415-1416, oslavu Husova svátku sám vnímal stejně jako my dnes jako proces kontinuální: „Jakmile totiž bylo v Čechách oznámeno, co se stalo s Janem a Jero-

nýmmem v Kostnici, sešli se všichni jejich žáci a následovníci, nejprve vzpomněli památky zemřelých a dohodli se, aby byla slavena každoročně.“

Jedním z dokladů obnovy kultu kostnických mučedníků za husitského arcibiskupa může být to, že teprve po roce 1448 přistoupl ke zpracování své staročeské *Pašije M. Jeronýma Pražského* mistr Petr z Mladoňovic a dokončil ji ještě před svou smrtí roku 1451 zjevně jako odpověď na dobovou poptávku po tomto specifickém typu pramene liturgického rázu. A ač bohužel nevíme, kdy přesně vznikla staročeská Mladoňovicova *Pašije M. Jana Husi*, jejíž využití se při oslavách svátku 6. července předpokládá již v dobách starších, víme alespoň to, že jeden z jejích opisů byl pořizen roku 1461, tedy ještě za Rokycanova života a v době nastalé renesance Husova kultu.

Tu roku 1476 zhodnotil Prokop Písař s ohledem na nejstarší dobu i s poukazem na současnou praxi českých utrakvistů slovy blízkými vyjádření Silviovu, že po upálení obou mistrů: „učedníci, kteří je následovali, se sešli všichni v jedno, obzvláště světili památku zesnulých, potom vytvořili dějiny s hymny, texty i písněmi a slaví jejich svátek každého roku až podnes; a laici složili lidovou píseň *V naději Boží M. Jan Hus*, kterou zpívají ve shromážděních po domech a studenti mají po domích zpívat i jiné písně proti papeži a svaté církvi boží“.

Zajímavé je, že podle novoměstského písaře, jenž stejně jako Piccolomini a starší autoři zná zádušní mše v počátcích Husova kultu, je zde na jedné straně Mladoňovicova husovská pašije (historia) pevně spojená s liturgií svátku 6. července, na straně druhé je zde zdůrazněn laický zpěv mimo posvátné prostory a čteme tu i o zpěvu jedné z nejstarších husovských písní *V naději boží mistr Hus Jan*.

K nejstarším liturgickým textům, které spolu s Mladoňovicovou pašijí uvádí Prokop Písař v jediné větě své kroniky jako součást liturgie svátku 6. července, patří hymny, prosy a písně. Nejmenuje je ovšem konkrétně, přesto si na základě staršího bádání můžeme udělat alespoň přibližnou představu o tom, které to byly a jak díky nim oslava Husova svátku vypadala. Nejstaršími hymny svátku 6. července byl „Ympnus de magistro Ioanne Hus“ (*Hymnus o mistru Janu Husovi*), dochovaný v jednom rukopise již z počátku dvacátých let, a „Iohannis Hus ympnus“, začínající *Pange lingua gloriosi* a českou paralelou „Zpívaj jazyk o přeslavném“. K nejstarším prózám patřila *Prosa de magistro Iohanne Hus*, známá pod incipitem *Rex regum, Ihesu Christe (Králi králů, Jezu Kriste)*, jejíž nejstarší opis pochází z počátku šedesátých let, ale užívání této prózy bylo zřejmě mnohem starší. Mezi liturgické skladby, o nichž se Prokop Písař také zmiňuje, můžeme však zařadit s velkou jistotou již také výše uvedenou latinskou paralelu druhé nejstarší husovské písně „Ó svolanie konstanské“, známou pod incipitem *O quam per contrarium*, jejíž zápis byl v treboňském rukopise pořizen v první čtvrtině 15. století.

Vznik těchto církevních skladeb v počátcích revoluce, kdy liturgie Husovy oslavy buď zatím ještě přebírala řadu svých látek z liturgie jiných svátků církevního roku, anebo se jejich liturgií nechávala inspirovat, máme doložen pouze částečným dochováním jejich partii v rukopisech z počátku dvacátých let a výslovně jen zprávou olomouckých kanovníků z roku 1416, zmiňující husovský introit *Gaudeamus*. Svědectví Prokopa Písaře z roku 1476 tak přináší poprvé konkrétnější podobu Husovy oslavy, kterou dokumentují v obecné rovině také dva články starších žalob na Jana Rokycanu z roku 1461. V nich se píše, že husitský arcibiskup „svátky ustanovené diecézním biskupem a duchovními a zavedené podle dávného zvyku, jakož i svátky užívané církví římskou, totiž Zikmunda, Ludmily, Prokopa a Navštívení sv. Panny, pomíjí bez povšimnutí, ale své svátky rozšiřuje: na počest Jana Husa a Jeronýma, odsouzených kacířů, slavnostně drží svátek s bohoslužbou“, ba dokonce, že Rokycana přímo „ustanovil a zřídil svátek odsouzenců Husa a Jeronýma“.

Víme již bezpečně, že mistr Rokycana rozhodně nebyl původcem svátku 6. července, v souhledu výše uvedené bratrské zprávy i žalobních článků z počátku šedesátých let a spolu se svědectvím řady liturgických pramenů vzniklých či zapsaných v době po jeho návratu do Prahy roku 1448 lze však bezpečně tvrdit, že svátek Jana Husa a Jeronýma Pražského obnovil se svou stranou mistr Rokycana teprve tehdy, že svátek získal právě v tomto čase své jasné kontury a zachoval se ve své obnovené podobě prostřednictvím rokycanovské generace i dalších generacím, pro něž byl již Hus skutečným českým mučedníkem a světcem ve smyslu toho slova, neboť již valně ubýval či zcela chyběl korektiv paměti živé.

Sám arcibiskup Rokycana sice v žádné ze svých četných kazatelských sbírek Husovu památku samostatným kázáním nevzpomněl, přesto máme z doby Rokycanovy dochováno jedno kázání, nadepsané *In die magistri Iohannis Hus*, jež lze datovat přibližně kolem roku 1457 a současně připsat tehdejšímu kazateli v Betlémské kapli, mistru Václavovi z Dráchova.

Ten Jana Husa „svaté paměti“ nazývá v naději svatým a slavným kazatelem, na základě biblické perikopy „Milovaný Bohem i lidmi, jehož památka je pozhnaná“ (Sir. 45,1). Formou tématického sermonu, v němž je mučedník přirovnán v zrcadle deuterokanonického textu k Božímu služebníku a velkému prorokovi Mojžíšovi, se však věnuje spíše otázkám spojeným s milováním Božím a lidským, nežli Husovi samotnému, který zde zůstává toliko exemplem, příkladem svatého křesťana, jenž je hodný následování.

Absenci životopisných, respektive pašijových údajů o Husovi v kázání Václava z Dráchova lze zřejmě vysvětlit tím, že kázání vzniklo v době, kdy již byly pevnou součástí Husova svátku husovské pašije a právě ty liturgické skladby, které dostatečně ilustrovaly vše, co kazatelem samotným řečeno nebylo. A jelikož se s podobnou

praxí setkáváme také v případě husovských kázání mladších, lze snad oprávněně předpokládat, že dokud utrakvistická církev podržela tradiční průběh oslavy, nebylo zapotřebí šířit v kázáních příliš podrobností spojených s Husovým životem a smrtí, jak znovu činili v předbělohorské době až ti utrakvisté a příslušníci Jednoty bratrské, kteří již tradičního liturgického rámce svátku 6. července pozbyli.

(Ota Halama, Svatý Jan Hus. Stručný přehled projevů domácí úcty k českému mučedníku v letech 1415-1620, Praha, KALICH 2015)

Reformace ve Vídni a Paul Speratus

V lednu 1522 vzbudilo ve Vídni velké rozrušení kázání Paula Sperata, který pouze projížděl na cestě do Maďarska. Kázal ve svatoštěpánském kostele a bylo to, pokud je známo, první reformační kázání ve Vídni.

Univerzita, ovládaná katolíky, zareagovala rychle, předvolala ho k výslechu a když se nedostavil, za pár dní vyhlásila klatbu a exkomunikaci. Přitom Vídeň o reformaci věděla, byly v ní kruhy, které reformaci přály.

Paul Speratus se narodil roku 1484 v Bádensku, vystudoval a stal se knězem nejprve v Salzburku, pak v Augsburgu. Přitom od r. 1517 žil se svou ženou Annou, tedy zrušil celibát. Roku 1521 byl opět v Salzburku, odkud cestoval přes Vídeň do Maďarska. Své kázání, které ve Vídni pronesl, později publikoval, takže známe jeho obsah a víme, že hájil všeobecné kněžství věřících a odmítal celibát a mnišské sliby (což na exkomunikaci bohatě stačilo).

Exkomunikací však věc neskončila, Speratus byl uvězněn, i když jen nakrátko. Poté odešel jako farář do Jihlavy, kde ho znovu obvinili z kacířství. Byl souzen v Olomouci a zprvu odsouzen k upálení, což bylo po intervencích vlivných přátel změněno na dvanáct týdnů (!) vězení.

Zdá se, že Speratus s nepřátelstvím a utrpením pro víru počítal, v olomouc-

kém vězení napsal mimo jiné známou píseň „Přišlo k nám padlým spasení“ (v Evangelickém zpěvníku 246), která se stala jednou z nejznámějších reformačních písní, spolu s písněmi Lutherovými.

1524 byl již Speratus ve Wittemberku, odkud odešel jako dvorní kazatel (na Lutherovo doporučení) do východopruského Královce (dnešní Kaliningrad). O pět let později se stal luterským biskupem v Marienwerder (dnešní polský Kwidzyn), kde působil až do své smrti 1551.

Ve Vídni se mezitím tiskly reformační texty a šířily letákové spisy, již 1523 však byl tisk zakázán. Na podzim 1524 se pokusili vládcové Bavorska, Salcburska a dědičných habsburských zemí zarazit reformaci na svých územích, když vyhlásili znovu Wormský edikt z r. 1521, vydaný proti M. Lutherovi. Kdo se nepodrobil návratu k latinské mši, byl pronásledován. Mnoho uvězněných bylo nuceno, aby své rozhodnutí pro reformaci odvolali (což bylo propagandisticky lepší než je popravit). Podařilo se to skoro u všech – Caspar Tauber, laik, občan Vídně, však svou víru nezapřel, odmítl odvolat a byl v září 1524 ve Vídni upálen. Následovaly popravy hlavně novokřtěnců, kterých byla ve Vídni upálena řada. Mezi nimi Balthasar Hubmaier, novokřtěnec z Moravy (1528).

V té době se ve Vídni ustálila situace: obyvatelé i radní byli pro reformaci, katolíky mezi nimi sotva najdeme, habsburští panovníci však tvrdě prosazovali katolictví a ve městě nedovolili žádné evangelické bohoslužby.

Protože však byl evangelický i prakticky celý zemský sněm Dolního Rakouska, s kterým museli vládcové vycházet, nakonec císař Maxmilián povolil 1574 evangelické bohoslužby ve Vídni, totiž přímo v sídle zemského sněmu. To však trvalo jen čtyři roky, poté byly evangelické bohoslužby zase zakázány. Evangelíci museli v neděli, chtěli-li se účastnit bohoslužeb, vyjít z města někam, kde měla sídla evangelická šlechta. Nejbliže byl zámek Hernals, nedaleko Vídně (dnes jedna z vídeňských čtvrtí) a existují dobové kresby, ukazující procesí vídeňských evangelíků, táhnoucí z města za evangelickými bohoslužbami.

To trvalo až do Třicetileté války, kdy, stejně jako v Čechách, bylo evangelictví zakázáno na celém území habsburské říše a všichni evangelíci museli buď konvertovat ke katolictví, nebo nechat většinu majetků a odejít ze země. Nejen členství v městské radě, ale i samo občanství Vídně bylo podmíněno konfesně, kdo nebyl katolík, nebyl občanem, nemohl být ani členem cechu. Jediní evangelíci ve Vídni byli v té době cizinci, diplomaté či obchodníci, Dánové, Švédové nebo Nizozemci. Existovali jistě stále rakouští evangelíci, nesměli však svou víru veřejně projevit.

Stejně jako u nás, i ve Vídni bylo dovoleno založit evangelické sbory roku 1781, Tolerančním patentem. Byly současně založeny sbor luterský a reformovaný, podle pravidel, která také dobře známe. Modlitebny evangelíků nesměly vypadat jako

kostel, nesměly mít zvony, byla stanovena povinná vzdálenost od hlavní ulice a řada dalších omezení.

Přestože se Paul Speratus ve Vídni zdržel jen krátce, na cestě jinam, stal se jedním ze zakladatelů zdejší reformace a důležitou postavou pro rakouské evangelíky.

jhj

unitas fratrum

Moravané mezi Eskymáky

je název jednoho dílu pořady Stopy – fakta – tajemství, jehož autorem je Stanislav Motl. V pořadu nám autor představil manžele Klempířovy, polární badatele, kteří na svých cestách po Grónsku narazili na stopy Moravských bratří. Pořad, který se vysílal před téměř čtyřmi roky, mě natolik zaujal, že jsem Klempířovým napsala. V prosinci 2012 mě pozvali na svou předvánoční přednášku. Na jaře následujícího roku jsme je přivítali v Potštejně.

Tady je jejich svědectví: „V modlitebně a původní faře pocházející z r. 1899, dýchající staletou silou víry, nám připravil sbor věřících nejen krásné přivítání, ale pro nás ojedinělý a nepoznaný duchovní zážitek. Sbor žijící v pospolitosti a lásce, scházející se ve své prosté modlitebně beze vší honosnosti, nás hluboce zaujal. Byla tam zvláštní příjemná duchovní atmosféra. Všichni naslouchali se zaujetím našemu vyprávění o Grónsku. Debata spolu s promítáním dokumentů více zaměřených na misii, které jsme získali v Grónsku, se protáhla dlouho do noci.

Druhý den jsme natáčeli úžasný rozhovor s kurátorem sboru Danielem Vacovským. Jeho historická erudice byla úžasná. Rozhodně se k práci s tématem sboru v Potštejně vrátíme. Místa, kde v předivu historie jsou pevnými osnovami procházející osobnosti, jako je Jan Amos Komenský, či příslušníci rodu Samuela Kleinschmidta jako kočující kazatelé, jsou pro nás velkou výzvou...“

Návštěvou těchto milých a hodných lidí jsme se díky jejich pojetí života a jejich víry náhle ocitli vnitřně v Grónsku. A tak budeme s láskou myslet na všechny členy sboru Unitas fratrum z Potštejna, až budeme v Nuuku procházet místa, kde působili Moravští bratři...

(Grónsko, ostrov splněné touhy; Alena a Jaroslav Klempířovi, str. 72)

Takže jak to vlastně bylo s misíí Jednoty bratrské v Grónsku? Jak to, že Grónsko není jednou z provincií světové Unitas fratrum? Odpověď nalezneme v již citované knize a také ve dvou číslech „Herrnhuter Bote“ (duben 2015 a duben 2016), které se misíi v Grónsku věnovaly. Pokusím se teď o stručný výtah z těchto pramenů.

První tři misionáři z Ochranova připluli do Grónska 20. května 1733. Byli to Matěj Stach, jeho bratranec Christian Stach a Christian David. O dvanáct let dříve začal misíi v Grónsku dánský misionář luterské církve Hans Egede s rodinou. V jeho práci pak pokračoval syn Paul. Od Egedeho se jim dostalo ledového přivítání – viděl v nich konkurenty. Začátky misie byly velice těžké: „Moravané se snažili dokonale připravit na blížící se polární zimu. Paprsky slunce kvapem ubývaly a chlad narůstal a přišel čas těžkých životních zkoušek. Mladý grónský domorodec, který se s lodí Caritas vrátil zpět, zemřel. Zavlečená epidemie nalezla „nedotčenou“ půdu a počet obětí rychle rostl. Okolní krajina se začínala vyliďňovat. Pastor Egede pochopil, o jakou z Dánska zavlečenou nemoc jde. O nebezpečně se šířící, silně nakažlivou epidemii neštovic. Všichni příslušníci dánsko-luteránské misie a Moravští bratři začali pečovat o nemocné. Několika grónskými slovy a větami, které se rychle naučili, nemocným a umírajícím vkládali do mysli naději na uzdravení.

Moravští bratři byli vyčerpáni usilovnou prací. Z chladu trpěli bolestmi údů, dokonce onemocněli kurdějemi. V okolí Godhabu napočítali do konce ledna 1734 více než 500 úmrtí dospělých mužů, žen a dětí. Tělesně zesláblí byli blízko celkové

rezignaci a dokonce začali přemýšlet o návratu zpět do Herrnhutu“ (Grónsko, str. 57).

Misionáři trpěli nedostatkem potravin, protože neuměli lovit. Domorodci jim občas darovali tulení maso. Měli také nedostatečná obydlí i oblečení. Christian David odplová a na jeho místo je dosazen Johann Beck a Georg Wiesner. V roce 1736 k nim přibýly tři ženy a 19. srpna se konala svatba Rosiny Stachové a Johanna Becka.

„Počátky misie Moravských bratří v Grónsku vyvrcholily. 2. června 1738 byl pokřtěn Johannem Beckem první domorodec Kajarnak, který přijal biblické jméno Samuel. Následně byli pokřtěni i další členové Kajarnakovy rodiny. Od toho dne s nimi konaly ranní i večerní pobožnosti a také vyučování. Misijní stanice „Nová Morava – Neu Herrnhut“ začala i přes všechny potíže přece žít spokojenějším životem. Vyvstal nový požadavek na postavení nové budovy. Bratrský sbor se rozrostl na více než sto členů.“

„Stavba nové misijní budovy pokračovala nesmírně rychle. 16. října 1747 byla slavnostně otevřena. Na stanici se vystříдалo v misijní službě množství bratří a sester, kteří byli vybíráni vedením církve v Herrnhutu. Pro rozšíření misijní činnosti byla vybrána nová lokalita. 60 mil od Godhabu malá osada Friedrichshab, která byla záhy přejmenována na Lichtenfels – Skála světla. Postupně vznikaly další misijní stanice, z nichž nejvýznamnější byla až na jihu Grónska u mysu Cap Carevel, založená v r. 1744. A přibýly další, menší jako Frederiksdal, Imunak a Ingorquit.“ (Grónsko, str. 63)

Nejvýznamnější postavou grónské misie i historie je bezesporu Samuel Kleinschmidt. Působil v 19. století, v době, která se nazývá grónské národní obrození. Jak žil a pracoval?

„Samuel především žil velmi skromně. Oblékal se jako ostatní Eskymáci, což je nejlepší způsob, jak přežít nepřízně arktického podnebí. Pracovní den začínal velmi brzy, vstával pravidelně ve čtyři hodiny ráno. S dokonalou pravidelností zaznamenával ráno venkovní teplotu, směr větru. Z této doby máme díky jeho záznamům přesné údaje o počasí a klimatu v Grónsku. Zapisoval svá bádání o stavu grónské flóry a fauny. Ovládal základy lovu a plavby na kajaku.“

S nesmírnou pilností dokončil obsažný a v té době velmi dokonalý grónský slovník a také gramatiku grónštiny. Slovník i základy grónštiny se používají s malými změnami až do současnosti. Práci na slovníku dokončil v roce 1866, vydán byl v Berlíně 1871.

Kleinschmidt ovládal i techniku litografie a základy malby. Byl vynikajícím varhaníkem a sbormistrem. Upravil mnoho skladeb vycházejících z tradic chorálů Jednoty bratrské. Myslel na ty, kteří za temné polární noci půjdou na kázání do budovy „Nová Morava“. Na poloviční cestě z centra osady postavil dřevěný kůl, nabarvil

jej červeně a na vrchol věšel lampu. Aby všem svítila na cestu, aby našli cestu za poznáním a vírou. Dodnes je o „Kleinschmidtovu lampu“ pečováno s pietou, uznáním života mimořádného člověka.“ (Grónsko, str. 68)

Zdá se tedy, že i navzdory těžkým začátkům byla misie mezi Eskymáky (nyní Inuity), úspěšná. Přesto se jí rozhodlo vedení v Ochronově ukončit. Misie splnila svůj cíl. Západní pobřeží Grónska bylo zcela pokřesťanstveno a mezi žijícími Eskymáky nebyli pohané. Uvažovalo se o založení nové církve. Jako lepší řešení se však ukázalo svěřit Ochronovské Eskymáky dánsko-luterské církvi. To se stalo 5. srpna 1900 během slavnostní bohoslužby. „Po 167 letech opustili tedy Moravští bratři nepochybně se zármutkem Grónsko, ale vědouce, že 1 630 eskymáckých sester a bratří nezůstalo bez odkazu a že se potvrzuje píseň, kterou připsali hraběti Zinzendorfovi při příležitosti křtu Kajarnaka v r. 1738:

Svět chce být pořád usměvavý při naší práci.
A ptá se, co my slabi v Grónsku děláme.
My nechceme naši loďku nechat odpočinout.
A ochraňovat dům před lstí draka.
A pohany činit blaženými jen chceme.“ (Grónsko, str. 68)

Ptejme se tedy, co zbylo v Grónsku po misii Moravských bratří. Není toho málo. Především to je budova Neuherrnhut (Klempířovi užívají název Nová Morava). Dříve zde byla univerzita, nyní budova slouží jako sídlo ombudsmana. Dále zachovalý kostel a zbytky bratrské osady v Lichtenau v typicky ochranovském stylu. A ještě kostelíky v dalších dvou osadách.

Trvalým odkazem Moravských bratří jsou dodnes zachované prvky na ženských krojích. Na vysokých botách, tzv. kamikách je ve vrchní části zdobným prvkem krajka ze silné bavlněné příze, která uzavírá lem bot. Pod krajkou je květinová bordura s motivy květů z jižní Moravy. Občas je ještě také vidět stavové rozlišení s barvami stuh ve vlasech - pozůstatky odlišení na čepečcích žen. Mladé dívky nosí červené stuhy.

Důležitější však jsou stopy v srdci. Bratři jsou tu obecně v povědomí jako Herrnhuteři. Misionáři kladli velký důraz na hudbu a zpěv. Zakládali pěvecké sbory a sbory pozounců. Grónané velmi rádi a pěkně zpívají. Dodnes pokračují „Singstunde“ – zpěvní hodiny. Dvě třetiny písní ve zpěvníku luterské církve je bratrských. O osobě Samuela Kleinschmidta jsem se již zmínila. Je dodnes považován za otce grónské gramatiky. Posiloval také sebevědomí Grónanů a hlásal, že by si měli svou zemi spravovat sami. V r. 1964 byla v Grónsku vydána známka s jeho portrétem.

Na závěr si přečteme, jak hodnotí grónskou misii br. Gärtner, farář a spolupracovník Ochronovské misijní společnosti:

„Vedle mnoha kladných vzpomínek jsou i ty na špatné časy. V důsledku velkého počtu Inuitů na misijních stanicích jim zůstal malý prostor k lovu. Proto mnoho z nich zchudlo a stali se závislími na misionářích. V časech hladu umíralo na stanicích více lidí, než kde jinde. Také nakažlivé nemoci zde nacházely více obětí. Misionáři si to uvědomili příliš pozdě, ale stejně je to nevedlo ke změně ve způsobu misie. Místo toho byly postaveny dvě nové misijní stanice a trvale obsazeny.

S ochranovskými misionáři není spojována jen láska k lidem, ale i utrpení a smrt. Obojí patří k našim dějinám.“ (*Herrnhuter Bote, April 2016, str. 22*)

Nada Běťáková (s použitím citací z knihy „Grónsko, ostrov splněné touhy“, autorů Aleny a Jaroslava Klempířových)

náš seniorát

Návštěva sestry z Albánie

V sobotu 1. 4. 2017 jsme měli milou návštěvu z Albánie. Sestra Dena Grillo se ozvala pouze pár dní předem s prosbou o návštěvu Kunvaldu. Měla přijet služebně do Prahy na konferenci a zajistila si dva dny pobytu navíc. Po domluvě vyzvedla Vanda Hlaváčková Denu na nádraží v Ústí nad Orlicí a přivezla ji do Kunvaldu, kde jsme se společně setkali. První kroky vedly k Domku Na Sboru. Sestra byla velmi dojatá. V domku nám byla umožněna návštěva i přes to, že v muzeu ještě nezačala sezóna. Potom jsme se vypravili do Modlivého dolu

a odjeli jsme k Bratrské lípě. Bylo milé vidět sestru, jak si všechno pozorně prohlíží a jak má z té návštěvy radost. S Hlaváčkovými jsme se rozloučili po společném obědě

návštěva v Kunvaldě

v Žamberku. Odpoledne jsem už sama vzala sestru do Potštejna na faru a do kostela. Nechala jsem ji, aby si užila ty chvíle, protože to pro ni bylo velmi emotivní. Nemohly jsme z Potštejna odjet bez prohlídky městečka a stihly jsme se ještě zastavit u sestry Jany Veckové. To bylo pro sestru Denu moc milé setkání. Vzhledem k tomu, že se sestra chtěla vrátit ještě za světla do Prahy, spěchaly jsme do

Hradce Králové na vlak. Měly jsme ještě dvě zastávky - v Rychnově nad Kněžnou u barokního kostela Nejsvětější Trojice, který byl původně koncem 16. století bratrský, a potom v lese u Slemena, kde je torzo staré Bratrské borovice. Loučení u vlaku bylo plné zvláštních pocitů - radosti i lítosti. Radost z krásného požehnaného dne a zároveň smutek, že ten den už končí. Potom následovaly ještě milé e-maily, ve kterých sestra vyjadřovala své pocity z návštěvy míst, kde započala misie Jednoty bratrské, která trvá dodnes a právě v Albánii je nejmladší misijní dílo. Od sestry jsme se dozvěděli mnoho zajímavých informací o práci Moravské církve v Albánii, která vznikla s velkou podporou dánských dobrovolníků v r. 1994.

Nyní máme upřímné pozvání do albánských sborů, ale zatím se spíš spokojíme s vyprávěním Bettiny Lichert, sestry ze sboru Rhein/Main, která začátkem června Albánii navštíví a brzy potom přijede do Potštejna na naši společnou dovolenou. Na závěr děkuji Bohu za jeho přízeň a požehnaní, protože to On všechno vykonal.

Jana Nejmanová

Svatodušní neděle v Jabloneckém sboru

Na letošní svatodušní neděli jsme se v Jabloneckém sboru těšili více než kdy jindy. Sestry Eliška a Klára Bubeníkovy požádaly o křest a mohli jsme tedy o Svatodušních svátcích slavit v rámci shromáždění i obě křesťanské svátosti, jak bývalo

zvykem ve staré církvi. Jejich kmotrou byla Eva Halamová, farářka z Nového Města pod Smrkem.

V početně maličkém sboru, jako je náš, jsou křty vzácné, o to víc jsme se mohli radovat a tuto radostnou oslavu jsme pak zakončili i společným obědem ve sborových prostorách.

ah

z církví

Evangelické církve v Sedmíhradsku

Společenství evangelických církví v Evropě, které sestává z více než stovky luterských reformovaných a metodistických církví, má několik regionálních skupin, které pracují na různých společných tématech. Regionální skupina pro střední a jihovýchodní Evropu, která nyní pracuje na tématu vzdělávání, se letos sešla v sedmíhradském Sibiu, německy Herrmannstadtu od 19. do 22. června.

Historie evangelické církve na tomto území je pestrá a zajímavá, a zdaleka nejen radostná. Její prehistorie spadá až do 12. století, kdy do Sedmíhradska, v té době dost samostatného knížectví, přicházeli němečtí kolonisté a vytvářeli tu nové osídlení, podobně jako u nás za Přemysla Otakara II. Těmto osadníkům se říkalo a dodnes říká „sedmíhradští Sasové“.

Převážně nebo výlučně německých měst a vesnic tu vznikly desítky a desítky, a i když se i sem dostávaly informace o reformaci, reformační učení se začalo šířit až kolem roku 1540. V centru německého Sedmíhradska, Herrmannstadtu, byla reformace provedena roku 1543, v jiných městech o něco dříve či později. Martin Bucer,

o němž jsme psali minule, píše v roce 1546, že „celé Sedmíhradsko je luterské“. Patrně tomu tak skutečně bylo, protože roku 1550 se politická samospráva tohoto území rozhodla, že na jejím území bude jednotně zavedena reformační podoba církve.

Roku 1548 přišel do Herrmannstadtu evangelický kazatel Paul Wiener, vypovězený z Vídně a začal tu působit. Podle toho, jak jej městská odměňovala, musel být oblíben. Původní plat 25 zlatých mu byl zvýšen na 80 a v roce 1551 na 151 zlatých. Z městského faráře se roku 1553 stal (volbou) superintendentem, což byl jiným slovem biskup. Měl za povinnost svolávat synod, dbát na řády a ordinovat kněze. Již příštího roku však se stal Wiener jednou z obětí morové epidemie, která město zpusťovala. Stačil však za krátký čas svého působení položit základy reformaci.

Osudy sedmíhradských evangelíků jsou historicky spjaty i s válkami a osmanskou invazí do Evropy. Vícekrát, v několika vlnách tureckých válek, přešly boje před

hlavní evangelický kostel v Sibiu

území Sedmíhradska. Od středověku se obyvatelé měst a vesnic chránili budováním opevněných kostelů, takzvaných „Kirchenburgů“. Postavilo se jich na dvěstěpade-

jeden ze zachovalých „kostelních hradů“ přímo v ulicích města

sát, asi stopadesát jich stále ještě existuje, jen malá část z nich však je udržována. V situaci ohrožení vzali obyvatelé nejnutnější věci a potraviny a utekli do opevnění, vybudovaného kolem kostela, jehož věž sloužila zároveň jako hlídkové stanoviště.

*románský opevněný kostel, přes 800 let starý - Michelsberg,
na kopci nad vesnicí*

Poslední vlna budování opevnění proběhla až v 18. století, některé městské hradby připomínají například barokní opevnění na Vyšehradě nebo na pražském Karlově. Doby, kdy území ovládli Turci, nebyly však vždycky ty nejhorší, evangelíci měli

barokní hradby v Sibiu z 18. století

za turecké vlády celkem svobodu. Největší tísní procházeli paradoxně až dost pozdě, v 18. století, v letech 1737-1777, za vlády Karla V. a potom Marie Terezie. Ta se snažila dost vehementně o rekatolizaci své říše, podporovala protireformaci v Sedmihradsku, i když ji nemohla prosa-

dit příliš násilně. Podporovala budování jezuitských kostelů a seminářů, zavádění kultu nových svatých – například Jana Nepomuckého (!). V jezuitské koleji v Sibiu stojí jeho socha dodnes.

Na protireformaci zůstala vzpomínka v sedmihradské němčině, protože dodnes se lidově říká, když vám někdo vypráví něco, čemu nechcete věřit, nebo co vypadá nepravděpodobně – nedělej ze mě katolíka!

Za komunistické diktatury žila německá menšina poměrně klidně, všudypřítomná tajná policie byla sice postrachem, ale pro všechny stejně a poměrně malá evangelická komunita (sedmihradských Němců bylo kolem 250 tisíc) nebyla pro režim nebezpečím jako velká rumunská pravoslavná církev. Zachovaly se někde velmi zvláštní zvyky, pravoslavné prostředí ovlivnilo liturgii, při večeři Páně se například v některých sborech ozývá vyzvánění jako při proměňování v katolické mši. Zvoní se ovšem k modlitbě, ne při slovech ustanovení. Staré tradice se houževnatě, až tvrdošjně udržovaly.

Zkázonosným se však ukázal pád komunismu ve východní Evropě. S otevřením hranic se drtivá většina sedmihradských Němců vydala zpátky do Německa. Odešla jich velká

bronzová křtitelnice (údajně ulitá z tureckého kanonu) s ohništěm, aby se mohla v zimě ohřát křestní voda

většina, etnických Němců je dnes v Rumunsku něco přes 50 tisíc a evangelíků z asi 150 tisíc zhruba 15 tisíc. Celá řada evangelických kostelů zeje prázdnou a začíná chátrat, vytvořil se pojem „nulový sbor“. Totiž místo, kde je kostel i fara, ale žádní lidé. Při rozhovorech s místními evangelíky jsme si říkali, jestli nepromeškali správný čas pro změnu. Zůstávání při německém jazyce a liturgii znamená, že se církev dost rychle mění v kulturní zajímavost, něco jako skanzen, který je hezké vidět, ale není důvod se k němu připojovat. V poslední generaci se právě v Sedmihradsku rozvinula práce metodistické církve, která působí mezi Rumuny. Ti dnes tvoří 90 procent obyvatel Sedmihradska.

Právě i osudy sedmihradských evangelíků nám zřetelně ukázaly, že žijeme v převratné době. Tradice, které se budovaly a udržovaly po staletí, kulturní i sociální prostředí se mění tak výrazně a rychle, že se během jedné generace docela změní svět, ve kterém žijeme. Důležité je, abychom v něm našli své místo a své poslání jako evangelíci v Evropě. Což ze srdce přejeme i vlídným a pohostinným sedmihradským luteránům.

Že se maličká menšina Němců nemusí ve společnosti ztratit, ukazuje příklad právě města Sibiu. Až do roku 2003 se v něm střídaly skupiny postkomunistických politiků, kteří městu nijak nepomohli. Pamětníci tvrdí, že ve stotisícovém městě byly tři fungující restaurace a dvacetiprocentní nezaměstnanost.

Do dalších voleb se zapojila německá menšina a nominovala svého kandidáta na starostu. K velkému překvapení byl z devíti kandidátů zvolen skoro 90 procenty hlasů a jeho strana získala tolik hlasů, že nestačila obsadit všechna křesla, která v zastupitelstvu získala. Už během prvních čtyř let se podařilo oživit místní řemesla a dát do provozu průmyslovou zónu za městem, která dnes zaměstnává na 30 tisíc lidí.

Nezaměstnanost prudce klesla, město začalo ožívat a německá strana se dostala i do krajského zastupitelstva jako nejsilnější. Šprýmaři tvrdí, že nepotkáte-li někdy ve městě ani jednoho Němce, je to tím, že zasedá současně městská rada i krajské zastupitelstvo a všichni Němci sedí tam. Určitě věci hodně pomáhá, že jde o krajany a německé podniky se tu angažují víc než kde jinde, ale tradiční hodnoty, připisované zdejším Němcům, solidnost, pracovitost, spolehlivost a systematickosti, jsou intenzivně vnímány veřejností a budoucnost města se jeví velké většině lidí v dobrém světle (v posledních volbách dostal starosta 78 procent a strana 46, což se u nás, pokud se nemýlím, nestalo od dob Občanského fóra).

J. Halama

Rekonstrukce Milíčovy kaple

A telegraficky z Prahy - nová modlitebna pražského sboru postupně dostává stále jasnější obrysy. Kousek po kousku se stará Milíčova kaple obnovuje, práce postupují a naděje na otevření nové modlitebny se přibližuje.

Z počátků reformace

Edinburgh – John Knox

Zatímco na kontinentu, a poté i v Anglii, se šířila reformace, ve Skotsku se ještě dlouho evangelictví odsuzovalo jako kacířství. Ještě 1546 byl upálen reformaci zastávající kazatel. Tato událost se však stala roznětkou reformního hnutí ve Skotsku. Kardinál, který popravu nařídil, byl za několik týdnů zavražděn a jeho hrad dobyt příznivci reformace. K nim se na jaře 1547 připojil i John Knox, mladý, ale již známý kazatel (nar. kolem 1514). V létě však byl hrad dobyt a John Knox odsouzen na galeje ve Francii. Byl po několika měsících propuštěn, vrátil se do Anglie a působil jako kazatel, stal se načas dokonce královským kaplanem v Londýně, odmítal se však připojit k anglikánům, jejich pojetí liturgie i svátostí se mu nelíbilo.

Když nastoupila na trůn katolička Marie Stuartovna, emigroval ze země a žil nějakou dobu ve Švýcarsku, v Ženevě a Curychu. V letech 1555 a 56 mohl působit v Edinburghu (a také se tam oženil), pak se však vrátil do Ženevy, kde se pracoval vanglicky mluvícím evangelickým sboru.

Po smrti Marie Stuartovny (1559) se vrátil do Skotska, kde však vládla stále ještě katolická regentka. Začal kázat v Perthu, městě asi 50 km severně od Edinburghu, kde jeho kritika katolictví vyvolala povstání a útoky na kláštery. O měsíc později obsadili protestanti i Edinburgh a v červenci 1559 se stal John Knox kaza-

*slavný pomník reformace v Ženevě,
zleva Vilém Farrel, Jan Kalvín,
Theodor Béza a John Knox*

telem hlavního chrámu. Už o pár měsíců později, s pomocí francouzských vojsk, však obsadili město katolíci. Knox vyzýval stoupence reformace k odporu, podpořilo je pro změnu anglické vojsko a Edinburgh ovládli zase protestanti. V červnu 1560 regentka zemřela a po její smrti byla uzavřena smlouva, že ze země odejdou všechna cizí vojska a náboženské otázky bude řešit skotský parlament. Protestantismus se stal rozhodnutím parlamentu oficiálním náboženstvím Skotska v červenci 1560.

- red -